

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quonam modo essentia diuina vniatur cum intellectu beati, ad eliciendam
visionem beatificam. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ab intellectu meo emanaret, & à qua dicitur intel-
ligere: sed esset actio dumtaxat diuina, quæ me
ipsum non posset denominare: eò quòd actio so-
lùm denominet id, à quo emanat: sed denomina-
ret Deum, non quidem intelligentem, quoniam per
talem productionem verbi ad extra non intelligen-
ret, sed producentem verbum. Per verbum igitur
non dicimur intelligere tamquam per intellectu-
nem, sed tamquam per terminum intellectio-
nis & actionis, qua vitaliter exprimitur, & à qua forma-
liter dicimur intelligere.

*Quarta con-
clusio.
Species im-
pressa, qua
videatur di-
uina essentia,
esse potest di-
uina potentia.*

Quarta conclusio. Hactenus non video ratio-
nem, quæ mihi persuadeat, diuina potentia esse nõ
posse speciem impressam, qua clarè possit conspici
diuina essentia: quare id non videtur negandum,
maximè cum admittatur species expressa. Cui ta-
men placuerit aliqua earum rationum, quæ reddi
consueverunt, aut aliqua alia de nouo ei affulserit,
qua sibi persuadeat eam nulla ratione esse posse, id
defendat. Conclusio hæc satis confirmabitur, si
rationes D. Thomæ, atque nonnullas alias, quæ
adduci consueverunt, disculamus.

*Ad rationem
Torres, &
Soti, Beatifi-
cã visionem
partialiter
offici à causa
creata nõ est
absurdum.*

Ad rationem ergo, quam Sotus & Torres affe-
runt, quia videlicet, si daretur species impressa, illa
posset efficienter concurrere ad productionem vi-
sionis diuinæ essentia, ac proinde res creata pos-
set, vt causa efficiens, facere aliquem beatum, di-
cendum est, nullum esse absurdum, rem crea-
tam efficienter concurrere ad visionem beatificã,
imò ipsolinet teneri id confiteri, tam in lumine
gloriæ, quàm in potentia ipsa intellectus, quæ ef-
ficienter concurrunt ad visionem diuinæ essentia,
vt videbimus articulo 5. Quod autem dicitur,
beatitudinem esse à solo Deo, iuxta illud Psalmi,
Gratiam & gloriam dabit Dominus, intelligendum
est, tamquam ab autore beatitudinis, & tamquam
à causa prima & principali, quæ confert superna-
turaliter principia ad eliciendam visionem, simul-
que concurret etiam immediatè instar speciei in-
telligibilis. Tribuitur etiam nostra beatitudo Deo
tamquam obiecto immediato, cuius aspectu bea-
mur. Ad exemplum verò, neganda est similitudo,
quoniam excogitari nequit causa secunda, quæ vi
sua producat gratiam: nos autem ostendimus nul-
lam esse implicationem contradictionis, quòd de-
tur species impressa diuinæ essentia, quæ tamè sua-
pte natura habet efficienter concurrere ad visionem
diuinæ essentia. Præterea, non ita ipsa esse lumen
gloriæ, quod iuxta probabiliorem, atque ipsorum
met contra quos disputamus sententiam, concur-
rit efficienter ad visionem diuinæ essentia, & de in-
tellectu idem etiam ostendimus articulo quinto,
affirmantq; iidem auctores, contra quos differimus.

Refut. 83.

*Ad id quod
Sotus addit.*

Ad id verò, quod Sotus addit, responderet pri-
mò. Quòd licet species illa secundum rationem
entis haberet esse receptum, ac proinde esset illa
ratione, non simpliciter, sed quodammodo & im-
propriè materialis in representando, id tamè non
haberet ex ea parte, quæ representaret esse omni-
um non receptum & immateriale, nempe esse diui-
num. Negamus præterea (quæ solutio magis placet)
speciem magis materiale non posse supplere vicem
obiecti minus materialis.

*Species im-
pressa nõ tam
cũ obiecto,
quàm cũ po-
tentia, debet
habere propo-
rtionem.*

Ratio verò est, quoniam species, vt per eam co-
gnoscatur obiectum, non debet habere proportio-
nem quoad esse spirituale cum obiecto, cuius vicem
subit, sed cum potentia, quæ ab ea informata
obiectum percipere debet: species enim visibilis,
per quam color debet videri, non est necesse, vt
proportionem habeat cum colore quoad esse spi-

rituale, sed comparatione potentia videndi: vn-
de quia color nõ habet debitam proportionem com-
paratione illius, eò quòd sit nimis corporeus &
materialis, species, per quã debet videri, debet esse
magis spiritualis quàm color, vt sit apta potentia.
Quamuis ergo Deus secundum se propter suam infi-
nitam, vt ita dicam, spiritualitatem, non habeat
aptam proportionem vt à mentibus nostris conspiciatur,
ideoq; lumine gloriæ eas perfundi oporteat,
fieri tamen potest, vt species minus spiritua-
lis, quàm Deus ipse, eam proportionem habeat
comparatione nostrarum mentium, vt suppleat vicem
rei obiectæ, Deumque ita menti nostræ repræ-
sentet, vt eum perspicuè intueri valeamus. Ad-
de, quòd species inferiori obiecto quoad esse spiri-
tuale, in quo representatur, si modo sit accommodata
potentia cognoscenti, licet non posset supplere
vicem obiecti, vt cognosceretur quantum ex eo co-
gnosci potest, supplere tamen posset, vt videretur
inadequatè, quomodo Deus à beatis conspiciatur.

Ad primam verò rationem D. Thomæ dicen-
dum est, superiora non posse cognosci per simili-
tudines rerum inferioris ordinis, vt per speciem, quæ
representat corpus, non posse Angelum cognosci
quidditatiuè, quia corpus non potest nos ducere
in cognitionem quidditatiuã substantia spirituales:
attamè per species inferioris ordinis in ratione en-
tis, non negare D. Dionysium posse cognosci supe-
riora. Omnis namque species, quæ cognoscimus, in
ratione entis est accidens, & tamen per aliquas à
nobis cognoscuntur substantia, quæ sunt res supe-
rioris ordinis in ratione entis. Angeli etiã inferiores
per suas species, quæ sunt inferioris ordinis in ra-
tione entis, intuentur Angelos superiores: quoniam
non repugnat re inferioris ordinis in ratione entis
representare rem superioris ordinis. Ad argumentũ
ergo in forma neganda est consequentia: quoniam
species creata representare potest essentiam diui-
nam, licet sit inferioris ordinis in ratione entis.

Ad secundã neganda est consequentia: quoniam
licet creata species non sit suum esse substantis, re-
presentare tamen potest esse diuinum substantis.

Ad tertiam dicendum est, solùm ea ratione pro-
bati, in nulla specie creata posse representari es-
sentiam diuinam infinite & quantum ex se repræ-
sentari valet, ac proinde per nullam speciem crea-
tam posse comprehendi, quod libenter concedi-
mus: non verò probari, non posse representari fini-
tè, ita vt per illam essentia diuina finitè videri
possit. Ex his quæ dicta sunt intelliges, non esse ne-
cessariam ad æquationem seu æqualitatè inter spe-
ciem & rem obiectam, vt per illam res obiecta vi-
deri possit, quod tamen vult Ferrariensis 3, contra
gentes, cap. 45. id tamen opus est vt res obiecta per
speciem valeat comprehendi, viderive quantum
ex se est apta nata videri.

DISPUTATIO IV.

*Quoniam modo essentia diuina veniatur cum in-
tellectu beati ad eliciendam visionem
beatificam.*

Hæc quaestio excitatur circa responsionè ad 3.
D. Thomæ: de qua disputant Caietanus hoc
loco, Ferrariensis 3, contra gentes, cap. 51. & Sotus
in 4. dist. 49. q. 2. articulo 3. Vt verò quid rei veritas
habeat paucis explicemus, sciendum est, speciem
impressam, quæ, quia similitudo est obiecti, supplet
vicem illius, efficienterque concurret cum potentia
cogno-

*Ad primam
rationem D.
Thomæ. Spe-
cies intelli-
biles inferio-
res in ratione
entis repræ-
sentare pos-
sunt quiddi-
tatiuè res su-
perioris ordi-
nis, etiam
Deum.*

Ad secundam.

Ad tertiam.

*Essentia di-
uina quomodo
venitur
intellectui
beati ad vi-
sionem diui-
nae essentia.*

cognoscente ad exprimendam imaginem obiecti, eaque ratione efficitur cum ea cognitionem obiecti, ut disputatione praecedente explicatum est, ex eo quod potentia praesens sit, ab eave minime quo ad spatium distet, habere, quod cum potentia cognoscente, cui est debita cum proportione accommodata, efficiens concurrat ad exprimendam imaginem obiecti, efficiendamque illius cognitionem. Duae enim partes, vnius integræ causæ, eo ipso, quod quantum satis est coniunctæ sunt passio, in quod producere debent effectum, illum in tale passum producunt, neque aliquid amplius est ad id necessarium. Quia tamen species impressa accidens est, eaque de causa nequit esse coniuncta cum potentia, quin illi inhæreat, inde est, quod, ut cum potentia concurrat ad efficiendam cognitionem, necessaria sit vnio illius cum potentia per inhæsiōem: id tamen est per accidens, quoniam si absque inhæsiōe posset illi esse praesens, ab eave minime distans quoad spatium, aequè posset cum illa concurrere ad efficiendam cognitionem: eò quod ad concurrendum cum illa solum necessaria sit debita coniunctio vnus est altera. Quia etiam hoc ipso, quod accidens est, & quod inhæret potentia, est actus comparatione illius, & principium effectuum cognitionis, quæ vltior actus est eiusdem potentia, inde est, quod potentia per speciem constituitur in actu primo ad cognoscendum, & quod cognoscere sit actus secundus potentia, collatione facta cum specie quæ est actus primus. Quod si principium effectuum concurrens cum potentia ad exprimendam imaginem obiecti, efficiendamque cognitionem non informaret potentiam, sed solum ei assisteret reali presentia minime distans secundum spatium, vique potentia aequè bene vnâ cum eo principio posset elicere cognitionem, neque tamen per tale principium constitueretur in actu primo ad cognoscendum: eò quod principium illud, ut non actuaret, ac informaret potentiam, ita neque esset actus comparatione illius.

His ita constitutis, prætermittamque Methaphysica Caietani hoc loco, dicendum est, hoc ipso, quod essentia diuina praesens est cuique intellectui, ut & cæteris aliis rebus adueniente lumine gloriæ, quo intellectus habilis & aptus redditur, ut eum eo concurrat essentia diuina, absque alia coniunctio, efficiens cum intellectu exprimere sui ipsius imaginem, efficiereque visionem Dei non secus atque species impressa, quæ subit vicem rei obiectæ, vnâ cum potentia speciei accommodata, exprimere solet imaginem obiecti, quæ à potentia percipitur. Neque enim alia coniunctio ad actionem est necessaria, quam presentia realis agentis eum re patiente, interueniente semper debita proportione eorum, quæ tãquam partes vnus integræ causæ cum eo debent concurrere. Quoniam verò essentia diuina nullo modo actuatur informatiue intellectum beati, neque id opus est, ut cum eo concurrat ad modum, quo species influere solet cum intellectu ad exprimendam imaginem obiecti, sit, ut nullo modo sit actus comparatione intellectus beati, ac proinde neque illum constituat in actu primo ad intelligendum, ut constituit solet impressa species: sed intellectus illustratus lumine gloriæ in presentia essentia diuinæ solum se habeat ad videndam diuinam essentiam ad modum, quo se habet intellectus dum est in actu primo ad intelligendum. Quando ergo Aristoteles ait, intellectum prius esse in actu primo, quam intelligat, loquitur de intellectu nostro pro huius vitæ statu, in quo, nisi specie informetur, nihil intelligere potest: vniuersè tamen ad intelligendum satis est, ut

A intellectus vel sit in actu primo per aliquam speciem, vel cum eores aliqua coniuncta sit, quæ mutare speciei intelligibilis fungatur.

Petes, vtrum si duo Angeli sint simul in eodem loco, coniunctio illa vnus cum altero satis sit, ut per suas substantias, seclusa quacunque alia specie, se mutuo intueri possint? Respondeo, satis esse. Ratio est, quoniam ibi cernitur debita coniunctio, ut substantia vnus agat in intellectum alterius, neque est aliquid quod actionem impediatur. Quia tamen substantia Angelorum saepe distant inter se secundum locum, indiget quilibet Angelus speciebus superadditis, quibus alios percipere possit.

B Quod attinet ad secundum eorum, quæ in capite huius disputationis propofita sunt, examinanda est opinio Scoti circa concursum essentia diuinæ, dum subit vicem speciei intelligibilis. Quodlibeto enim 1. 4. art. 2. negat, essentiam diuinam sub ratione essentia diuinæ concurrere immediatè ad visionem beatificam: sed ait, Deum concurrere immediatè per voluntatem, mediatè verò per essentiam. Fundamentum autem, cui nititur Scotus, est: quia omnis actio & concursus Dei ad extra est liber, & nullus est naturalis: cum ergo concursus ad efficiendam visionem beatificam in mente beati sit ad extra, & principium immediatum actionis liberae in Deo sit voluntas, & non essentia, ut antecedit determinationem liberam voluntatis, sit, ut ad efficiendam visionem beatificam non concurrat immediatè essentia diuina, ut essentia, sed voluntas per determinationem liberam ad talem influxum.

Hæc autem in hunc modum magis explicat. Essentia diuina ante omnem actum aut determinationem voluntatis, ac proinde naturaliter & non liberè, mouet intellectum diuinum ad noticiam sui ipsius: concurrens namque cum eo naturaliter, vicemque ac vim tenens speciei intelligibilis, producit noticiam naturalem sui, qua Deus se ipsum comprehendit, & subinde in se ipso videt omnia, quæ potentia diuina esse possunt, quæque in ipso sunt eminenter, & complexiones eorum necessarias: complexiones verò contingentes nondum cognoscit, ut futuras simpliciter, quia hoc pendet ex determinatione voluntatis ipsius ad producendum, aut non producendum hæc aut illa, quæ determinatio nondum est. Itaque cognitio illa prior, cum sit ante determinationem voluntatis, imò cum per illam voluntas, quæ non potest ferri in rem incognitam, habeat quoddam deinceps possit liberè velle, quæ per talem cognitionem proponuntur sub ratione eorum, quæ esse & non esse possunt, est naturalis, & non libera: concursusque essentia diuinæ cum intellectu diuino ad talem cognitionem elicendam est etiã naturalis & non liber. Reliqua verò, inquit Scotus, quæ Deus habet circa res creatas, siue ad intra, siue ad extra, libera sunt, & non naturalia, atque adeo non sunt immediatè ab essentia, ut antecedit determinationem voluntatis diuinæ, sed solum mediante determinatione libera voluntatis. Verbi gratia, quod Deus cognoscat hoc vel illud contingens esse futurum, non est immediatè ab essentia diuina concurrente cum intellectu, ut prius concurrebat, sed est à determinatione voluntatis, ut si tali vel tali tempore per tales vel tales causas: ex tali namque in fallibili determinatione voluntatis cognoscit Deus infallibiliter illud esse futurum. Multo minus, inquit Scotus, quæ Deus efficit ad extra circa res creatas sunt immediatè ab essentia, sed mediatè mediante scilicet voluntate: eò quod omnia efficit liberè. Quare cum visio beatifica cuiusque beati sit effectus Dei ad extra, non erit immediatè

Angelus, dum coniuncti sunt in spatio, speciebus non indigent, ut inuicem se cognoscant. Scoti sententia.

Fundamentum Scoti.

Essentia diuina eum Dei intellectu naturaliter, & immediatè concurrens ad sui ipsius cognitionem.

Species impressa constituit intellectum in actu primo ad intelligendum.

Essentia diuina non constituit intellectum beati in actu primo ad intelligendum.

diatē ab essentia diuina secundum illum modum A
 concurrendi, quem habet ante determinationem
 voluntatis, sed erit immediatē à voluntate liberē in
 eam visionem influente, & mediatē absentia diui-
 na, quatenus mouet intellectum diuinum ad illam
 notitiam primam, quae antecedit actum voluntatis,
 quo vult influere in visionem beatificam huius vel
 illius beati. Itaque Scotus, vt apertissime patet il-
 lius dicta intuenti, negat essentiam diuinam con-
 currere immediatē instar speciei intelligibilis ad
 visionem beatificam, eò quòd talis concursus esset
 naturalis & non liber: vnde totum influxum diui-
 num in visionem beatificam ait esse immediatē à B
 libera voluntate, perinde atque creatio rerum est
 immediatē à libera voluntate.

*Beatificā vi-
 sionē sine cō-
 cursu sua es-
 sentia instar
 speciei intelli-
 gibilis posse
 Deū esse ef-
 ficere influen-
 do immediatē
 per solam
 voluntatem.
 Essentia diui-
 na instar spe-
 ciei intelligi-
 bilis cōcurrit
 immediatē
 ad beatificā
 visionem.
 Ad fundamen-
 tum
 Scoti.*

*Essentia di-
 uina concur-
 rit in ratione
 speciei ad vi-
 sionē beatifi-
 cam qua ra-
 tione liber,
 & qua natu-
 ralis.*

Licet autē existimem, Deum, tam sine concursu
 speciei intelligibilis, quam sine concursu suae essen-
 tia loco speciei intelligibilis, posse efficere imme-
 diatē visionem beatificam per solam suam liberam
 voluntatē, vt Scotus ait, id quòd satis patet ex his,
 quae diximus, disputatione praecedente conclusione
 secunda, puto tamen eū D. Thomam, & ceteris illius
 sectatoribus, essentiam diuinam immediatē cōcurre-
 re vice speciei intelligibilis ad eam producendam.
 Atque ad illud fundamentum Scoti, quòd scilicet
 concursus ille essentiae diuinae loco speciei intelli-
 gibilis est naturalis, concursus autē Dei ad effectum
 ad extra est liber, respondeo, ad visionē beatificam
 non satis esse cōcursum essentiae diuinae, instar spe-
 ciei intelligibilis, sed vltra illum requiri concursum
 intellectus beati & concursum luminis gloriae, quae
 duo liberē à Deo conferuntur. Imò eū effectus ipse
 producendus, sicut quid creatur: omne autem creatū
 pendet à concursu generali Dei, quo immediatē
 iuluit cum causis secundis in omnes effectus, vt q.
 14. art. 11. ostenditur, vltra illa omnia requiritur cō-
 cursus liber generalis Dei, quo immediatē cum illis
 omnibus influat in visionem beatificam. Dico ergo
 concursum Dei ad visionem beatificam simpliciter
 esse liberum & non naturalem, quia liberē concur-
 rit conferendo & conseruando, tum intellectum
 beati, tum lumen gloriae, & praeterea cum his om-
 nibus causis influendo in effectum concursu gene-
 rali, fateor tamen ingenuē concursum essentiae di-
 uinae, dum locum tenet speciei intelligibilis, vt praeci-
 se est ab essentia diuina subeunte vice speciei intelli-
 gibilis, esse naturalem: non secus ac concursus
 luminis gloriae, vt praecise à lumine gloriae profici-
 feretur, & concursus intellectus beati, est etiam natu-
 ralis & non liber. Vnde (sub aliorum iudicio) non
 reputo absurdum, esse aliquem concursum imme-
 diatum Dei naturalem circa visionem diuinā essen-
 tiae dependentem tamen, in productione talis vi-
 sionis à concursu libero Dei. Quod si quis hoc re-
 putauerit absurdum negat essentiam diuinam con-
 currere instar speciei intelligibilis. Si namque talis
 concursus sit concedendus, is planē proficisci debet
 immediatē ab essentia, vt essentia est, eritque natu-
 ralis, & non liber, vt etiam Scotus existimauit. Quia
 tamen essentia diuina non minus sufficiens est ex
 se, vt possit subire vicem speciei intelligibilis com-
 paratione intellectus cuiusque beati ad visionem
 beatificam efficiendam, quam essentia Angeli, cum
 se ipsum intuetur, non video cur negandum sit,
 quòd sicut concurrit cum intellectu diuino vice
 speciei intelligibilis, merēque naturaliter, ita con-
 currat cum intellectu cuiusque beati, maximē asse-
 rente id D. Thomam, dependentēque concursu illo
 ab aliis liberis concursibus Dei, sine quibus nec ta-
 lis concursus, nec visio ipsa beatifica esse poterit.

ARTICVLVS III.

Vtrum essentia diuina videri possit oculis corporalibus.

Conclusio Diui Thomae est. Neque di-
 uina potestate fieri potest, vt essentia di-
 uina, vel visu, vel potentia aliqua sentien-
 te, tam externa, quam interna videatur, aut aliquo
 alio modo secundum se apprehendatur. Hae est
 communis Doctorum, probaturque, quoniam ne-
 que diuina potentia fieri potest, vt potentia aliqua
 feratur in non suum obiectum, vt quòd visus per-
 cipiat sonum, aut auditus colorem: id enim esset
 mutare essentias ac naturas ipsas rerum, maximē
 cum potentia ordinem transcendentem ad suum
 obiectum essentialiter includat, quod non minus
 contradictionem inuoluit, quam efficere, vt homo
 non sit rationis particeps: sed obiecta potentiarum
 sentientium, & generaliter ceterarum sentientium
 in organo corporeo, sunt res corporeae: quando-
 quidem ergo Deus sit spiritus, vt sit, nulla poten-
 tia fieri possit, vt à potentia aliqua sentiente perci-
 piatur. Quia tamen obiectum intellectus nostri est
 ens incommune, sub quo Deus etiam comprehen-
 ditur, sit, vt licet naturaliter Deum videre nō possit,
 supernaturaliter tamen euehi possit in clarā Dei vi-
 sionem, eò quòd per talem visionem non se exten-
 dat vltra suum obiectum, sed solum altiori cog-
 nitione percipiat suum obiectum, quam naturaliter
 valeat illud idem percipere: quòd quidem donis
 supernaturalibus quibus adiungetur potentia, fieri
 optimē potest. Qualem autem cognitionem ha-
 beant vires sentientes, dum ex contitione, aut
 amore Dei lacrymas fundunt, quod Sotus tangit
 in 4. distict. 49. q. 1. art. 2. post secundam conclu-
 sionem, diximus 1. 2. q. 9. art. 2. De gloria sensuum &
 corporis disputabitur ad finem 3. partis.

*Deus nec ex-
 terno, nec in-
 terno sensu
 videri aut
 apprehendi
 potest, diuina
 etiā potētia.*

*Videri cur sit
 per naturali-
 ter possit
 Deus intelle-
 ctu cui nō pos-
 sit sensu.*

ARTICVLVS IV.

Vtrum aliquis intellectus creatus ex viribus suis naturalibus possit videre diuinam essentiam.

Eo loco non queritur, vtrum ex nostris
 viribus naturalibus mereri possimus visionem
 diuinā essentiae: id enim ad tractationem
 de gratia spectat: sed vtrum ex solis nostris vi-
 ribus naturalibus possimus videre diuinam essen-
 tiam: an verò ad id indigeamus auxilio & concur-
 su supernaturali.
 Conclusio est. Ex solis naturalibus non possu-
 mus videre diuinam essentiam. Est de fide. Con-
 trarius error fuit quorundam Beghuinorum, &
 Beghumarum in Germania damnatus in Concilio
 Viennensi sub Clemente quinto, & habetur in
 Clementina ad nostrum, de haereticis. Quartus enim
 error eorum ibi damnatus erat, quòd potest homo ita
 vltimam beatitudinem secundum omnem gradum per-
 fectionis assequi in hac vita, sicut eam in vita beata ob-
 tinebit. Et quintus: quòd qualibet intellectualis natura
 in se ipsa naturaliter est beata, quòdque anima non in-
 diget lumine gloriae, quo eleuetur ad Deum videndum.
 Dicebant enim peccatis & curis ac sollicitudinibus
 huius saeculi, quibus adeo abducimur & distrahimur,
 impediri ne Deum videamus: his verò impedimentis remotis, animam ex suis viribus
 naturalibus videre statim diuinam essentiam vbique
 praesentem

*Videre non
 possumus di-
 uinam essen-
 tiam ex solis
 nostris natu-
 ralibus.
 Error Begu-
 dorii.*